

Josep Bover i Blanch

59

Josep Bover sempre en acció. Foto: Arxiu família Bover-Blanch

Medalla de la Ciutat al senyor **Josep Bover i Blanch**, a títol pòstum
Vilanova del Vallès, 1947-Granollers, 2018
Poeta i rapsode

Es reconeix Josep Bover i Blanch, el rapsode del Vallès, a títol pòstum, pel seu compromís cívic amb Granollers i la seva gent que es traduïa en la seva participació desinteressada en diferents entitats socials i culturals de la ciutat, com els Pastorets, i en esdeveniments com la cavalcada de Reis, el Carnaval o la passada de l'Ascensió, així com la seva vinculació amb la Parròquia de Sant Esteve.

També es distingeix Bover per haver difós la poesia catalana, ja sigui en festivals, sales o ateneus d'arreu de Catalunya, també com a autor de versos, alguns dels quals premiats en diversos certàmens poètics.

Els pares de Josep Bover, Joan Bover i Pepeta Blanch, i la seva germana Imma. Foto: Arxiu família Bover-Blanch

Josep Bover i Blanch (Vilanova del Vallès, 1947 – Granollers, 2018), va néixer a can Belitre, Vall-doriolf, una casa de pagès on va viure amb els seus pares, Joan Bover i Pepeta Blanch, i amb la seva germana Imma. Tenia poc més de dos anys quan la família es va traslladar a Cardedeu. Es van instal·lar a Can Terrades del Rierol (actualment ca l'Espada) i es van dedicar a pagès. Però amb un nou canvi, el 6 de desembre de 1955, van fixar la seva residència al carrer d'Osona de Granollers, on el seu pare va fer de carreter.

Bover, que havia estudiat dos anys a l'Acadèmia de Cardedeu, va passar a fer-ho a l'Escola Pia, un dels centres d'ensenyament de la ciutat. El 19 de juny de 1960 va recitar per primera vegada un poema en públic en la celebració de la festa del catecisme del Sagrat Cor de Jesús, al costat de l'actual casa d'acollida El Xiprer. Ho va fer a instàncies del rector Sebastià Font i de la mestra Conxita Ripoll. El poema elegit va ser *El Pastoret*. Hi ha coincidència general en afirmar –i així també ho va considerar ell en repetides ocasions– que és a partir d'aquest moment que Josep Bover i Blanch es converteix en el Rapsode del Vallès, nom artístic i popular amb el qual serà conegut ben aviat per tot arreu.

Aquesta nova etapa com a declamador, primer a l'escola i, de mica en mica, a través de diverses entitats com El Xiprer, li va servir per reafirmar-se en les seves conviccions i els seus desitjos de ser pallasso: “Jo volia fer feliç a la gent”. Malgrat el seu entusiasme per dedicar-se a exercir aquest noble ofici, el seu pare va preferir que estudiés comerç, amb ganes que es guanyés un sou segur. Bover va començar així, als 18 anys, una singladura que, primer de tot, el va portar a la manyeria Tigor, després a la impremta Roca i, finalment i durant molts anys, a la Impremta Busquets, propietat de la família Busquets-Albert, amb els quals va mantenir sempre una estreta relació d'amistat. En la seva faceta de rapsode, ja es començava a sentir enllà de Granollers: una de les primeres actuacions la va fer al programa La comarca nos visita de EAJ15 –Ràdio Associació de Catalunya-Radio España de Barcelona.

A partir d'aquí, la seva vida va discórrer entre l'ofici d'impressor-tipògraf i l'afició de rapsode i comunicador, pregoner i home de bé. Més enllà d'aquestes qüestions, que servien per esbossar d'un traç tota una vida, hi ha aspectes relacionats amb la seva manera de ser i amb la seva passió per la poesia que no es poden passar per alt.

Des de ben jovenet, va expressar el seu humanisme a través de la participació com a coordinador

En Bover va començar a recitar des de molt jove al Geriàtric de l'Hospital General de Granollers

del Consell de Joves de la parròquia de Sant Esteve de Granollers. Home de fe i amb fortes conviccions cristianes, va dedicar el seu temps lliure a visitar malalts ingressats als centres sanitaris i a moltes altres persones, principalment amics i coneguts. Però també acompanyava a casa seva a d'altres que gairebé no coneixia, però que sabia que estaven patint. En tots els casos, la poesia i la recitació són el nexa a través del qual connecta amb tothom d'una manera ràpida i afable. "Acompanyar malalts és una de les coses que més m'agrada i que més satisfacció em proporciona", repetia quan parlava d'aquestes qüestions.

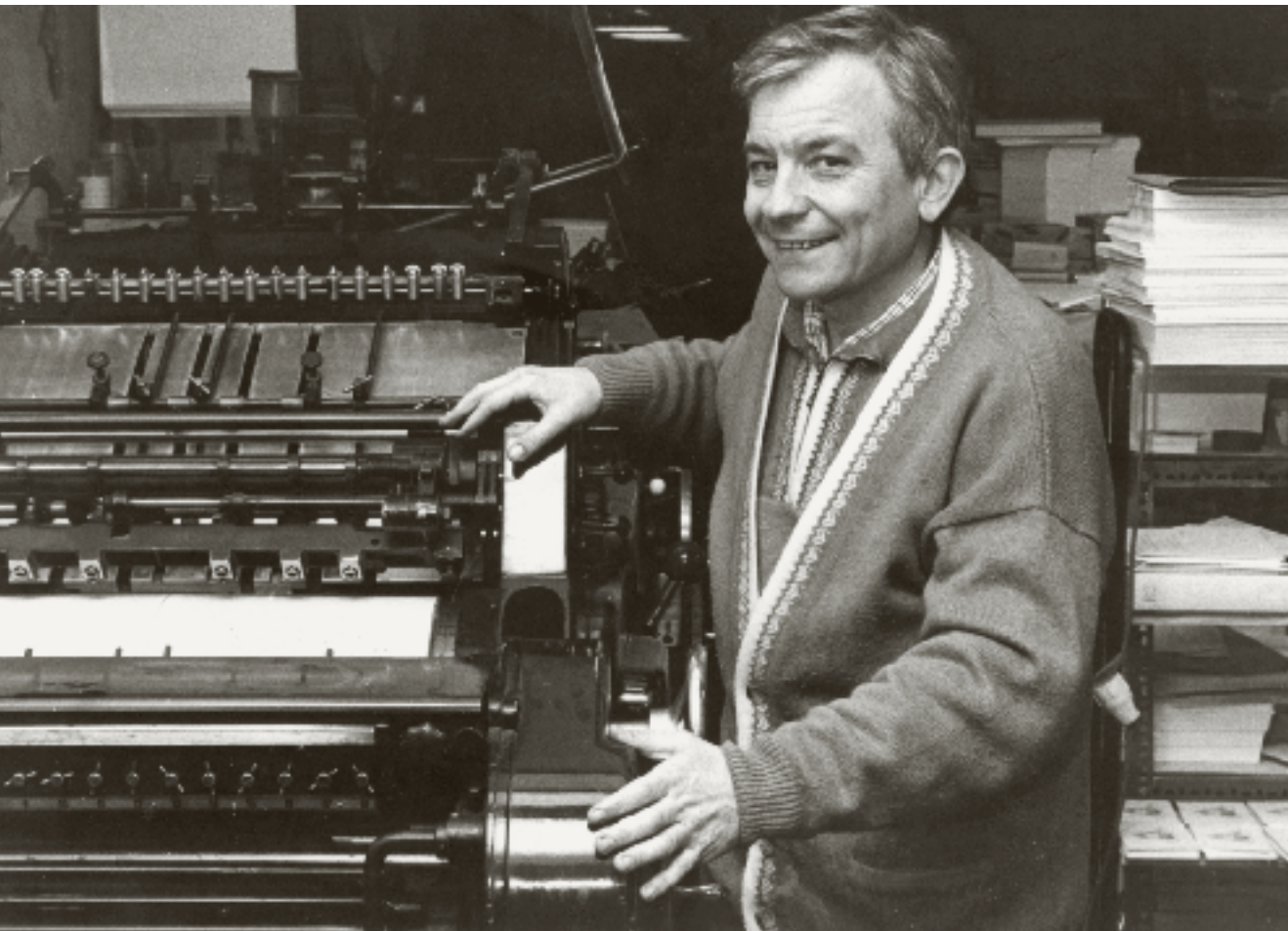
Arrelat a la terra i amb un gran sentiment catalanista, el Rapsode del Vallès normalment recitava poesia tradicional catalana impregnada de referències històriques, de sentiments i de paisatges nostrats. "La tradició és el seguiment i les arrels d'un poble, això és l'autèntica identitat" afirmava quan es referia a les fonts de les quals bevia, tant en la poesia que recitava, com en la que ell mateix componia. Els seus versos s'emmirallaven en els tradicionals Jocs Florals, certàmens en els quals participava sempre que podia.

Amb l'experiència acumulada a través dels anys, amb centenars i centenars d'actuacions en centres culturals, teatres i ateneus de Catalunya, la seva força era l'amor i l'entusiasme amb què recitava els grans poetes, en especial el seu admirat Jacint Verdaguer. Bover trobava en mossèn Cinto "la veritable expressió de l'espiritualitat sense evidències ni hipocresies, sense embuts, l'expressió de la fe des de la vida, des de la quotidianitat, des del cor, des de la saviesa, des de l'amor incondicional a la terra i als éssers humans".

Dotat d'un gran coneixement resultat de les seves múltiples lectures, per a ell també van ser poetes de referència Joan Maragall, Josep Maria de Sagarra, Salvador Espriu, Josep Carner, J.V. Foix, Carles Riba, Miquel Martí i Pol, Màrius Torres i Joan Vinyoli, juntament amb d'altres clàssics populars. De la literatura castellana admirava els poetes José María Gabriel y Galán i José de Espronceda. Bon coneixedor de la realitat social i cultural del Vallès, el Rapsode del Vallès també valorava la qualitat literària de Jacint Bellonch, Jaume Llacuna, Ramon Munné, Jaume Pibernat, Genís Tura, Salvador Estany, Jordi Julià, Santi Montagud, Esteve Plantada i els joves de l'Esquerda i El Colador de Granollers, als quals seguia amb interès ¹.

Quan el temps i la seva salut sempre justeta li ho permetien, Josep Bover dedicava els caps de

1 Marí, Xavier. *Josep Bover i Blanch. 'El Rapsode del Vallès', paraula del poble viva. Vallesos. Gent, Terra i Patrimoni*. Número 4, Tardor-hivern 2012/2013.

Durant molts anys va treballar a la Impremta Busquets de Granollers. Foto: Antonio Alcalde

setmana a participar en actes socials i culturals que tenien lloc arreu de Catalunya, a molts dels quals era convidat a assistir perquè recités les poesies dels autors que formaven part del seu repertori habitual. A vegades, també hi presentava els seus propis poemes. En aquests viatges, aprofitava per trepitjar i conèixer la seva “estimada Catalunya”, reafirmant així el seu arrelament i compromís amb la gent i el país.

En molts d’aquests actes, a més de recitar els versos dels seus poetes preferits, també aprofitava –gairebé sempre vestit de rabadà– per presentar els seus poemes, plens en la seva majoria de lloances adreçades principalment a les mares, a les persones grans, als nens i als avis. Ho va fer en teatres, en sales culturals i ateneus d’arreu. També va dedicar uns quants versos a destacar aspectes de la vida (l’amistat, l’esperança, l’experiència, la saviesa, la responsabilitat, l’esforç, el sentiment, la felicitat, la sinceritat...) que considerava principals. Personatge popular i amb molts amics, va escriure sobre l’amistat: “Sempre l’hem de mantenir a tot arreu / i és fonament que sosté amb penyora, / mai marxar de ningú que no atreu / humilitat de pau segura. / Quan hi ha la nit nuvolada / es fa indigne tota defensa, / posi caritat i imatge benaurada / és l’amistat guarnida i encesa”.

En Josep es va convertir en Rapsode del Vallès, i allà on anava, només pujar a l’escenari, aprofitava per lloar les virtuts de Granollers, d’on es considerava un fill més. L’home d’aparença tranquil·la es transformava en un rapsode ple d’energia i d’expressió cuidada que tenia el costum de dir sempre unes paraules sobre la poesia i l’autor que recitava.

Polifacètic i versàtil, personalitzava cadascuna de les seves interpretacions depenent de si les poesies pertanyien al gènere èpic, líric o dramàtic. Dominador de l’escenari, per improvisat que pogués ser, Bover buscava en cada actuació la puresa de la recitació per establir la relació perfecta que considerava que hi havia d’haver sempre entre el recitador i el públic.

El *Cant a la vinya*, d’Antoni Homs i Obradors (1942), era un dels poemes que, segons deia, li permetia establir de seguida una bona connexió amb el públic “només mirant els ulls de la gent”. I dit això començava a recitar-lo: “Llenca de terra divina, / designada pels bons déus. / És allà on tinc la vinya, / la vinya dels meus anhels. / De lluny la veig tota verda a la vessant del serrat. / De bon matí ja es desperta, / dolça i fresca del gebrat. El sol s’hi filtra jugant amb el raïm ros com ell. / Poc a poc van madurant picapolls i moscatell. / En el mig hi ha una figuera i en els seus costats ametllers, / que s’omplen de neu les branques / quan pel febrer en floreixen. / Molts anys fa que ens dona vi, / un vi vermell com la grana, / que després el fem bullir / i és mel pura el que mana.

Josep Bover en els prelogòmens d'un partit de futbol al camp del carrer Girona. Foto: Arxiu família Blanch-Bover

/ El besavi ja els xafava, / els xafava amb el brescat. / I a mi l'avi m'enfilava ajudant-lo en el xafat.
 / La boca meva em coïa de tant dolç que el raïm era. / Quin és el dolç de la vida que no ens sogui
 al darrera. / El dia de la verema jo saltava d'il·lusió. / La vinya de gent n'és plena / retallant el fruit
 tan bo. / És el fruit d'aquesta vinya / que el meu pare va heretar. / Llenca de terra divina, / que el
 meu nét continuarà”.

L'any 2010, en complir cinquanta anys com a rapsode, Josep Bover va intensificar les seves ac-
 tuacions arreu de Catalunya, va ser objecte de diversos homenatges i en tots rebia la profunda
 estima de la gent. Així ho va poder comprovar a Granollers el 8 de juny de 2010 al Casino –amb
 un pati ple de gom a gom– en un acte organitzat per Amics de la Ciutat de Granollers i Òmnium
 Cultural que va comptar amb la presència de l'eminent lingüista Joan Solà. En la seva intervenció
 d'agraïment, del tot emocionat, va recitar l'esmentat *Cant de la vinya, Dolça Catalunya*, de la
 seva admirada Lina Casanovas i va acabar amb el poema *Com el Vallès no hi ha res*, del príncep
 dels poetes, Josep Carner: “¡Ai casa tan camperola, / Déu me la guardi de mal! / A l'eixida, tota
 sola, / veig una malva reial. / Al safareig, de basarda, / batega la llum que mor; / allà plau, caient
 la tarda, / berenar d'un préssec d'or. / Travessa l'horta de seda, / riera de bells destins, / cenyida
 de pollancreda / i ungida de quatre pins. / De canyes és envoltada / una aigua fent cantussol; / jo
 veig tota l'estelada / caiguda en el reguerol. / Els cims de la rodalia / es veuen amorosits / si per
 calitja, de dia, / per celístia, de nits. / En un turonet que empolsa / un or envellit i rar, / hi ha rengs
 d'una vinya, dolça / com si fos vora la mar. / I tot just, en l'ombra estesa / sona un grill escadusser,
 / s'enfila la lluna encesa / damunt d'un pal de paller”.

Al llarg de l'any 2010 també és homenatjat per la Societat Coral Amics de la Unió de Granollers,
 pels Veïns del Centre de la Vil·la de Cardedeu; per la Fundació Hospital Asil de Granollers; pels
 Amics del Sopar Absolut i, amb motiu de la Trobada de Rapsodes de Poesia Catalana, al Casino
 Ceretà de Puigcerdà.

Coneixedors del seu treball, Josep Bover va ser convidat a participar amb la Troba Kung-Fú, del
 músic garriguenc Joan Garriga, en l'espectacle «Des de la panxa del bou, crit i cançons», que
 aquest grup va presentar al Teatre Auditori el dissabte 3 de març de 2012 en complir-se deu anys
 de la seva inauguració. Bover va viure moments de gran felicitat en comprovar que actuava a la
 sala gran del Teatre Auditori i que ho feia vestit de rabadà, en companyia de músics reconeguts i
 també del pallasso Jaume Mateu, 'Tortell Poltrona', per qui sentia una gran admiració.

L'espectacle es va presentar com una “road movie del viatge d'un rabadà del Vallès des de Can

Representació dels Pastorets amb els Amics dels Pastorets de Granollers. Foto: Arxiu Ricard Saurí

Ovelles al Mont Seny” i va oferir els moments més tendres quan van aparèixer a escena Poltrona i Bover. Vestits d’aviadors, tots dos van fer un viatge pel cel seguint l’ombra d’una avioneta. Conscients de la rellevància popular que tenia Josep Bover a Granollers, Joan Garriga i Tortell Poltrona també es van sumar de forma entusiasta als centenars de persones que van aplaudir emocionats l’actuació del Rapsode del Vallès.

Amic de Bover i estudiós de la seva obra poètica, el periodista Xavier Marí va escriure l’any 2012 a la revista Vallesos sobre el seu estil particular: “El Rapsode del Vallès crea un món exclusiu: desgrana i verbalitza subtilment les més variades interpretacions, és capaç de passar d’una execució serena i delicada al més arrauxat dels ritmes i, de sobte, xiuxiueja els versos següents o allargar les pauses jugant amb la força del silenci, tot creant un paisatge poètic carregat de matisos”. Bover tenia clar que “la poesia pot ajudar el món. Ho deia, per exemple, el doctor Carles Vallbona, de Granollers. Com que anem a corre-cuita, tota persona necessita respirar a fons, agafar-se a un missatge interior i escoltar alguna cosa que li entri ben endins” ².

Els mèrits acumulats per la seva generositat i coratge, plens d’entusiasme i admiració, no s’acabaven. Bover va continuar formant part, entre altres, del grup poètic Magòria de Barcelona, del Niu d’Art de Parets del Vallès i del Raim de Poesia d’Artés. I acostumava assistir com a espectador a les representacions anuals dels reconeguts Pastorets de l’Ametlla de Merola i de Mataró.

El Rapsode també tenia aptituds dramàtiques. La seva primera obra de teatre va ser *Les farses*, estrenada a Granollers l’any 1963, en la qual va rebre la felicitació del seu admirat actor i director teatral Pau Garsaball i Torrents (1920-1991). Amb gran èxit, també va actuar de rabadà a Els Pastorets de Granollers i de Canovelles durant molts anys. L’any 2010 va participar com a protagonista en la pel·lícula *El baró de Trenta Passes*, dirigida per Josep Rovira i Gallemí, juntament amb els granollerins Olga Pey i Jordi Gendra, i va fer de figurant a *La Ciudad de los prodigios* (1999) i a *La nit que va morir l’Elvis* (2011).

Lligat sempre a les activitats culturals i socials de Granollers –hi havia molts pocs actes en els quals no estigués present– formava part del paisatge quotidià de la ciutat. Observador i atent, coneixia tothom pel seu nom i preguntava a tots per les qüestions familiars que els afectaven i preocupava-

2 Mas, Josep. *El 9 Nou*. Entrevista a Josep Bover, el Rapsode del Vallès. “La poesia està inclosa en la figura del rabadà”. 7 de juny de 2010.

Va fer de patge reial a la Cavalcada de Reis organitzada per l'Ajuntament, als Reis de Barbany...
Foto: Toni Torrellas / Arxiu Municipal de Granollers

ven. Entusiasta seguidor de la realitat social de Granollers, informava puntualment tothom de les defuncions que tenien lloc a la ciutat ³.

La notícia de la seva sobtada mort el mes d'octubre de 2018 va causar un gran impacte. Bover, solter i acostumat a fer estades de retir espiritual al monestir de Poblet, va ser trobat a faltar uns dies després que no acudís a la seva cita diària als restaurants Can Layon, El Cisne i la Pizzeria Il Cenacolo. En aquests establiments, rebia un tracte familiar que li permetia arribar a final de mes, ja que cobrava una minsa pensió d'invalidesa. Uns quants amics més també atenien altres necessitats que tenia amb el vestit. Exemple de discreció, va morir a casa seva pels voltants de la Mare de Déu del Pilar.

Uns dies després, el dilluns 15 d'octubre, l'església de Sant Esteve es va quedar petita amb motiu de la celebració del funeral. Josep Bover, el Rapsode del Vallès, va ser emotivament recordat per uns quants amics (Ricard Saurí, Salvador Estany, Francesc Escarmís, Bonaventura Buixó, Carme Batlle, Glòria Casanovas i Angelina Santacana) que li van adreçar unes paraules de record i d'homenatge. Acabat el funeral, tothom coincidia a destacar la seva bonhomia i el treball que havia fet en l'àmbit social i cultural. Qui més qui menys recordava anècdotes viscudes amb ell: la seva participació com a patge en la cavalcada de Reis, i a la desfilada de l'Ascensió, on anava amb un cistell d'aviram, les xerrades amigables pel carrer mentre caminava i recollia els papers que trobava llençats a terra, la seva presència a la sala de plens de l'Ajuntament en l'última sessió plenària de l'any per desitjar bon Nadal als representants municipals, la seva ferma relació de compromís amb els presos polítics, la col·laboració amb entitats com el CN Granollers, la seva participació en la festa de Sant Antoni Abat a la parròquia de Sant Esteve...

Amb una ciutat que de seguida el va trobar a faltar, Bover va estar ben present uns dies després de la seva mort en diversos actes socials i culturals. Des de l'Agrupació Sardanista, entitat de la qual era soci d'honor, el van recordar emotivament el diumenge 21 d'octubre amb motiu de la celebració, a la plaça de la Porxada, del 47è Festival Sardanista que va comptar amb la participació de la Cobla Ciutat de Granollers i d'uns quants balladors de l'entitat que presideix Ricard Saurí. Carles Roquet, membre de l'entitat, va dir entre altres coses: "En Josep, que estimava totes aquelles coses que fan i representen la cultura, l'amistat, el poble i el país, ens ha deixat orfes de la seva presència i bon fer".

3 Monja, Paco. *Granollers i la seva gent. 100 converses. Revista del Vallès*, 1991.

Josep Bover, a la parròquia de Santa Quitèria, amb el Vallès al fons. Foto: Josep Prims / Vallesos

Encara amb moltes pàgines per descobrir de la seva vida, res millor que acabar el recorregut per la seva biografia amb la poesia que l'abril de 2017 va dedicar a la Mare de Déu de Montserrat, patrona de Catalunya:

“Signe l’esperada onada i castell
com sobte el penyal tota escarpada:
destí, somni, sentit, camí i anyell,
misteri d’un sí dens, mansa alenada.

Ditada que encara fa capvespre.
El so es fortuna de la veu escollida.
Falda, gemma, bat fressa i rastre;
pelegrins oferint embranzida.

Teclatge que compartint atzur
volum de ventura és la figura.
Com llarg d’abrigall natal i pur
Salvant estona, el prec de criatura.
Inclina la teva faç Bruna,
natura resa dins coent la lliçó.
Llavi espurneja i boca ufana.
Muntanya és peu, lliri d’estança”.